

ἐν ἀρώγῃ λύπη, ἥστραπτον πολυτιμώτερα ἀδαμάντων... Οἱ ἔγγονοι του, οἱ νέοι καὶ εὐέλπιδες τῆς οἰκογενείας βλαστοί, πρὸ μικροῦ προσήλθον καὶ κατησπάσθησαν τὰς χεῖράς του, ἐδέησε δὲ νάπαχθῶσι διὰ τῆς βίας ἔξω, μακρὰν, ἵνα μὴ διαταράττωσι τὸν γέροντα οἱ γασροὶ ὀλοφυρμοὶ των... Ἡ μικρὰ πόλις, διαρκούσης τῆς ἀσθενείας του, πολλαχῶς ἐξεδήλωσε τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλόν της, τὸν πνευματικὸν πατέρα τῶν τέκνων της, λητρεῖν. Τὸ δελτίον τῆς υγείας του, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἡ ἐφημερίς, διέτρεχον μετ' ἀγωνίας καὶ ὕψων ὀφθαλμῶν οἱ τόσοι παλαιοὶ μαθηταί... Εἰρηνικὴ καὶ εὐσχιόφυλλος ἀναδεδρόα, καλύπτουσα ὡς πράσινον παραπέτασμα τὸ πρᾶθρον, ἀπαμβλύνει τὰς ἀκτίνας τοῦ ὁλοῦ ἐνδυναμούμενου φωτός, καὶ βυθίζει εἰς ἡμίφως τὸ ἄδυτον τοῦ κοιτῶνος ἐκείνου, ἀγίου ὡσεὶ ναοῦ. Καὶ περὶ τὴν κλίνην ἐκείνην τοῦ θανάτου ἐννεμήκοντα περιπταῖνται ἔτη, μεστὰ ἀγώνων καὶ ἀναμνήσεων.

Ἀλλὰ τὸ μείδιμα ἐκεῖνο ἐκφράζει ἀνησυχίαν, προσδοκίαν τινὰ ἀγωνιώδη, μίαν ἐλπίδα γλυκεῖαν, μυστικὴν, ἀβεβαίαν, ὡς ἂν ἐπαπειλεῖτο ἡ διάφυσίς της. Τί θέλει λοιπὸν, ἀκόμη ὁ Διδάσκαλος, τί περιμένει, τί φοβεῖται, τί ἐλπίζει; "Ἄς ἀνοίξῃ τὸ στόμα του τὸ ὠχρὸν καὶ ἄς ἀκουσθῇ ἡ βραχνή του φωνή. "Ἄς διατάξῃ! ὅλοι οἱ οἰκείοι του, ὅλοι οἱ φίλοι του, ἡ πόλις ὀλόκληρος, εἶναι ἑτοιμοὶ νὰ τὸν ὑπακούσωσιν.

Ἄ! ὦχι! ὅ,τι ζητεῖ ὁ Διδάσκαλος, καμμία ἀνθρωπίνῃ δύνამει δὲν ἡμπορεῖ νὰ τῷ παράσχῃ τὸν κίνδυνον, ὅστις ἀπειλεῖ νὰ πικράνῃ τὴν τελευταίαν του στιγμὴν, κανεῖς, οὔτε ὅλης τῆς ζωῆς του ἡ εὐτυχία, δὲν δύναται ν' ἀποτρέψῃ. Διότι ἡ ἀγάπη, ἡ τρυφερά ἐνθύμησις, ἡ ἀδιαφορία, ἡ ἀχαριστία εἶναι πράγματα ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνὸς ἐκάστου, καὶ ὅλων ὁμοῦ....

Καὶ εἶχεν ἐν τούτοις τὴν ἀξίωσιν ὁ γέρον Διδάσκαλος νὰ τὸν ἀγαπᾷ ἐκεῖνος, ὁ τελευταῖός του μαθητής! Ἡσθάνετο πρὸς αὐτὸν, γεροντικὴν τινὰ ἀδυναμίαν, καὶ κρίμα νὰ μὴ τῷ τὴν φανερώσῃ ποτέ! Τὸ ἤξευρε, τὸ προησθάνετο, ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ τελευταῖός του μαθητής, ὁ τελευταῖός νοῦς, ἐφ' οὗ συνεκέντρον τὰς ὑστάτας ἀκτίνας τοῦ ἐτοιμοσθέντος φωτός του... Καὶ νὰ μὴ τὸν ἀγαπήσῃ! Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας του νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ ἀχαριστος νὰ τὸν ἰδῇ! "ὦ, καὶ τότε θάπτεθηνσκεν ἄνευ τοῦ εὐγνώμονος φιλήματος καὶ τοῦ δακρύου τοῦ τελευταίου του μαθητοῦ!... Ἐπταίεν ἄρ' γε αὐτὸς ἡ ἐκεῖνος; ἡ ἀχαριστία τοῦ μαθητοῦ, ἡ ἡ ἀνικανότης τοῦ διδασκάλου; "ὦ, τί λυπηρόν! αὐτὸς, ὁ ἐν τῷ μακρῷ του σταδίῳ διαπαιδαγωγήσας γενεάς, νὰ μείνῃ αἰφνης ἀσθενής, ἀοπλος, ἀνίσχυρος, νὰ ἐμπνεύσῃ, ὡς ἄλλοτε, μετὰ τῆς ὑγιούς παιδείας τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀρετὴν!... Ἀλλὰ μὴ εἶχεν ἄδικον; μὴ θὰ ἤρχετο σήμερον; Ἐφαίνετο νέος ἀγαθὸν αἰσθημάτων. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ τὸν ἡγάπα... Καὶ ὅλα αὐτὰ, — χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ διόλου ὁ Διδάσκαλος, —

ἐξέφραζε τὸ μείδιμα του ἐκεῖνο τὸ ἀνῆσυχον καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του οἱ ὀλάνοιχοι, οἱ στρεφόμενοι συχνὰ πρὸς τὴν θύραν εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον, χωρὶς νὰ κινῆται ἡ κεφαλὴ....

Παρήλθεν ὀλίγη ὥρα καὶ ἰδοὺ ἀνοίγεται ἡ θύρα. Ἐκτοπίζεται ἡ αὐλαία. Εἰς νεανίας ἐμφανίζεται, προβαίνει ἀφορητῇ καὶ πλησιάζει τὴν κλίνην. Εἶναι ἐκεῖνος. Ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς του προσώπου διαχεῖται ἡ ὠχρότης καὶ ἡ συγκίνησις. Τὸ μέτωπόν του ἀποστίλβει ἐξ ἰδρώτος καὶ αἱ ὀλόξανθαι τρίχες του φαίνονται ὡσεὶ φρικτωσάι. Ἡ ἐνδυμασία του ἀτημέλητος ὡς ταξειδιώτου, καὶ τὰ χονδρά του ὑποδήματα εἶναι ἐσκονισμένα. Οἱ ὕψοι ὀφθαλμοὶ του ῥίπτουσιν ἐντὸς τοῦ θαλάμου τὴν γαλανὴν των μαυραρυγὴν. Ὁ γέρον τὸν εἶδεν. Εἰς τὴν εἰσοδὸν του, τὸν ἐκλόβισεν εἰς παλμὸς χαρᾶς, τῆς τελευταίας βεβαίως ἐν τῇ ζωῇ του. Ἀλλ' ἀπέσβεσε τὸ μείδιμα ἐκ τῶν χειλέων του, καὶ ἔτεινε πρὸς τὸν νεανίαν τὴν λυπὸσκαρον χεῖρα μετ' ἀξιοπρεποῦς σοβαρότητος, ὡς τὸν ἀπεχειρέτιζεν ἄλλοτε μετὰ τὸ μάθημα... Ὁ τελευταῖος μαθητὴς ἐγονυπέτησε λύζων καὶ κατέβρεξε τὴν χεῖρα τοῦ θνήσκοντος διδασκάλου με δάκρυα καὶ με φιλήματα. "Ἐχε τὴν εὐχὴ μου, παιδί μου, ἔχε τὴν τὴν εὐχὴν μου, ὁ Θεὸς νὰ μὴ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν χαρὰν ποῦ μοῦ...» Ἡ τελευταία λέξις δὲν ἠκούσθη· τόσον ἀσθενής ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ διδασκάλου. Καὶ ἀπέσυρε τὴν χεῖρα του καὶ ἀπέστρεψε πρὸς τὸν τοίχον τὸ πρόσωπον, διὰ νὰ ποκρύψῃ τὴν συγκίνησιν του. Τότε μάλιστα θάπτεθηνσκεν ἡσυχος, ὡς πτηνόν. Τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐπὶ γῆς εὐτυχίας του ἐπεστεγάσθη.

Ὁ τελευταῖός του μαθητὴς τὸν ἐνθυμεῖτο, τὸν ἡγάπα... Αὐτὸ ἐξῆτει νὰ ἴδῃ, καὶ τίποτε περισσώτερον. Ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος μένει διδάσκαλος μέχρι τῆς ἐσχάτης του πνοῆς. Αὐτὴ μόνον τὸν παρηγόρει καὶ τὸν ἱκανοποιεῖ ἡ εὐτυχία· ὅτι ποτὲ δὲν ἐσβέσθη τὸ φῶς του καὶ ὅτι ἐδυνήθησαν αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ ἀκτίνες νὰ θερμάνωσιν ὅπως καὶ αἱ πρώται.

Ἄ, ἦτο εὐτυχής, πολὺ εὐτυχής. Δόξα σοι ὁ Θεός....

Ὁ Διδάσκαλος ἀποθνήσκει: ὁ Διδάσκαλος ἀπέθανεν! Ἀπὸ τῆς κλίνης ἐκείνης τοῦ θανάτου, ἀπέπησαν, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐννεμήκοντα ἔτη, μεστὰ ἀγώνων καὶ ἀναμνήσεων....

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ

(Ἰδε σελ. 116)

— Καυμένη καὶ σὺ, ἤλεγεν ἡ μὴ τῆς ἄλλης, ἔχει τὸ σπῆτι τῆς συγυρισμένου, γιατί ἔχει τὴ τζέπη της γιομάτη.

Σὰν νὰ λέμε: γιὰ νᾶναι μὴ καλὴ νοικοκυρά καὶ

τακτική πρέπει νάχη νά ξοδέβη κανένα σακκί λίρες. Για νά φαίνεται τὸ σπίτι της παστρικά, πρέπει νά κρεμάη στους τοίχους φλωριά, κι' ἄς ἀφήνῃ μιὰ βδομάδα ἀκούπιστο καὶ σκουτιά ριγμένα ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ. Για νά γίνεται τὸ ψωμί της καλὸ πρέπει νά ρίχνῃ λίρες στὸ ζουμάρι. Για ἰδὲς μυαλά καὶ γνώση!

Ὅπως ἦταν ἡ μακαρίτισσα ἡ Δήμενα ἡ χρυσογύναικα ἐκείνη, ἀπαράλλαχτη γίνηκε κι' ἡ θυγατέρα της ἡ Θανάσενα. Καλὰ τὸ λέει κι' ὁ μῦθος ἀπὸς τὸ μῆλο ἀπ' κάτω ἀπ' τὴ μηλιά θά πέρῃ. Σ' ὅλα τῆς ὁμοιάζε.

Χαίρουν πού ἔμπαινες στὸ σπίτι της, γιατί λαμποκοποῦσε καὶ μωσκοβολοῦσε ἀπ' τὴν πάστρα κι' ἀπ' τὴν τάξη πού εἶχε σ' ὅλα της τὰ πράγματα. Καὶ γάλα νάχνουνε τὸ μάζωνες. Κρίνα τῶχε τὸ σπίτι της· καὶ τί δὲν εἶχε; καὶ πουλιοῦ γάλα νά γύρευες ἡβρισκές.

Ἐκεῖνοι πῶρχουνταν ἀπὸ τὰ ξένα ὅλο μὲ τὸ ὄνομα τῆς Θανάσενας εἶχαν νά κάμουν, κι ὅπου πήγαιναν σ' τὰ σπήτια γιὰ ἀχρόνους πολλοὺς σὲ καμμιὰ γιορτῇ, ὅλο παίνιες γι' ἀφτὴν ἤλεγαν.

— Μωρ' τί χρυσογύναικα πού εἰν' ἐκεῖν' ἡ Θανάσενα! καλὸτυχὸς ὁ ἄντρας πού τὴν ἔχει, ἀκούα νά λῇ μιὰ βραδυὰ στὴ γυναῖκα του ὁ γείτονάς μου ὁ Γιάννης ὁ Καλοκαίρης.

— Καλὸτυχὲ καὶ σὺ, ἀπάντησε ἐκείνη, καὶ τί δὲν κάμουν οἱ κιτρινομάτες;

— Θέλεις καὶ νά κρίνῃς μπροστά μου καὶ νά μού πῇς γιὰ δικαιολόγησι πὼς ξοδεύει πλειότερα ἀπὸ τ' ἐμένα; Οὔτε τὰ μισὰ ἀπὸ ὅσα ἀραδιάζεις ἐσύ δὲν ξοδεύει ἐκείνη, καὶ οὔτε ντουβάρια τρανύτερα ἔχει στὸ σπίτι της, οὔτε πόρτες καὶ παραθύρια μπογιατισμένα, μόνε ἔχει νιονιό, ἔχει τὰ μυαλά τρακόσια καὶ σὺ δὲν τῆς φτάνεις οὔτε τὸ νύχι.

— Μ' ἔφαγες κάθε μέρα μὲ τὴ Θανάσενά σου. Τέτοια βρέθηκα ἐγώ.

— Βουβάσου γιατί θ' ἀρπάξω τὸ δακχνίκι· στή μύτη μου τῶφρες.

Ὁ Κωνσταντῆς ὁ Στρομπουλῆς ὁ μουχτάρης καὶ μὲ τῶχε καὶ ὁλημέρα τῶλεγε πού δὲν μπορούσε νά φιλέψῃ κανέναν ξένο, ἀπὸ τοὺς τρανοὺς πῶρχουνταν στὸ χωριό, γιατί δὲν ἔπαιναν τόσον τὰ χέρια τῆς γυναίκας του ἀπὸ νοικοκυριό. Για ταῦτο ὁ Δεσπότης, ὁ μολαζίμης, οἱ δεκατιστάδες κι' ὅλοι οἱ τρανοὶ πῶρχουνταν στὸ χωριό, κόνεβαν στῆς Θανάσενας πού ἤξερε ἀπὸ κόσμο καὶ μπορούσε καὶ βασιλεῖς νά καυτερέσῃ.

Καὶ μὴνα τῆς ἔπεφτε τίποτε ἀπὸ τὸ χέρι; Ὅλα τῆξερε κι' ὅλα τὰ μορφάκιανε. Τὸ ψωμί πῶδγαζε ἡ Θανάσενα τοῦ Κλαδᾶ, δὲν τῶδγαζε ἄλλη στὸ χωριό. Ὁ Παπαδασίλης, ὄντας ἀπολνοῦσε ἡ Ἐκκλησιὰ καὶ ἔβγαίνει καὶ κάθονταν στὸ χαγιάτι, ὅλο μὲ τὴ λειτουργιὰ τῆς Θανάσενας εἶχε νά κάμῃ. Καὶ μόνον στὸ ψωμί δὲν εἶχε συντρόφισσα; Καὶ στή

ρόκα καὶ στὸν ἀργαλειό καὶ στὸ λανάρι καὶ σὲ κάθε ἄλλῃ δουλειά.

Οἱ γειτόνισσές της ὄντας τύχαινε νάχνουν καμμιὰ δύσκολη δουλειά, ὅλες ἔτρεχαν καὶ γύρεβαν ὁρμήνεια ἀπ' αὐτήν. Τότε μόνον τῆς ἔκαμναν τὸ φίλο. Κ' ἡ καυμένη ἡ Θανάσενα ἀῶχι» σὲ καμμιὰ δὲν ἤλεγε. Πήγαινε πάντοτε πρόθυμα νά τοὺς διαλέξῃ μαλλιὰ, νά τοὺς δείξῃ στὸ ἴδιασμα, στὸ τυλιγμα, στὸ ἀναβόδιμα, στὸν ἀργαλειό, στὸ βάψιμο καὶ σ' ὅλα. Τῆς ὁρμήνευε ὅλες σὰν ἀδερφάδες κι' ἀφτὲς ἀπὸ τὴ ζήλεια δὲν ἔβαναν τίποτε στὸ κεφάλι τους. Ἀφτὴ ἡ δυστυχισμένη τοὺς ἤλεγε τὸ καλὸ κι' αὐτὲς τὴν ὠχτρέβουνταν.

Τὴν ὠχτρέβουνταν γιατί ἦταν σ' ὅλα πού δὲν εἶχε συντρόφισσα στὸ χωριό, τὴν ὠχτρέβουνταν καὶ γιατί εἶχε καλὴ ψυχὴ καὶ τοὺς ἔκρενε πάντοτε ἄκακα καὶ δίκια λόγια κι' ἄς ἤξερε πὼς ὅλες τῆς ἤθελαν τὸ κακὸ.

Ἔτσι εἶναι ὁ ζηλιάρης κι' ὁ κακὸς ὁ ἄνθρωπος· ὅσο γλέπει μιὰ, μιὰ τῆς χάρες τοῦ καλοῦ, ἄλλο τόσο φουσκώνει ἀπὸ ζήλεια καὶ κακία, καὶ δὲν τὸν πέρνει ὕπνος, καὶ τότε μπορεῖ νά κάμῃ καὶ κακὸ.

Φαντασθῆτε κακία ἀπὸ κόσμο νά πηγαίνουν γυρεύοντας ν' ἀνταμόνουν τὴν Θύμινα τὴν Τσοκαροῦ γιὰ νά μαθαίνουν τί κάμνει καὶ πὼς περνάει ἡ Κλαδίνα· τάχα πὼς τῆς ἤθελαν τὸ καλὸ.

— Καὶ τί με ρωτᾷτε, τοὺς ἀπαντοῦσε, κάθε μέρα τί κάμει καὶ τί γένεται; Ἀφτὴ οὔτε τσοφλίγια ἔχει οὔτε βιλαέτια ὀρίζει. Δὲν τὴν ἀφήνετε στὴ φτώχεια της καὶ στὴ πίκρα της;

Κ' ἐκείνες μ' ἔνα στόμα:

— Ἐ καὶ σύ! ὅλο ἀλλοιῶς τὰ παίρνεις τὰ λόγια. Δὲν τὴ σκοτώσαμε πού ρωτοῦμε, οὔτε τῆς κλέψαμε τῆς λίρες.

Ρωτοῦσαν πάντοτε τὴν Τσοκαροῦ, γιατί ἦταν ἀγνηπημένη πολὺ μὲ τὴν Κλαδίνα, κι' αὐτὴ μόνον ἤλεγε ὅζω καλὸ λόγο. Ἦταν ἄκακη καὶ ἀθώα γυναῖκα· οὔτε τὸ νερό τῆς κόττας δὲ θόλωνε. Γι' αὐτὸ κι' ἡ Θανάσενα τὴν εἶχε σὰν ἀδερφή της, κι' ὅτι καὶ μὲν εἶχε σ' αὐτὴν μόνον τὸν ἤλεγε.

Ἡ καυμένη ἡ Θύμινα λυποῦνταν κι' εἶχε μεγάλη στενοχώρια πού δὲν εἶχε τὸν τρόπο νά τὴ βοηθήσῃ σ' αὐτὴ τὴ δύστυχη περίσταση. Τί νά σοῦ κάμῃ; Φτωχὴ, πεντάφτωχη μὲ τρία κορίτσια νταρντάνες ὡς ἐκεῖ πάνω καὶ μὲ τὸν ἄντρα της παρμένον ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω καὶ κοιτάμενον μέρα νύχτα.

Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ πέντε νοματέοι καίτερουσαν ἀπὸ ἓνα παιδί δεκαζὴ χρονῶν, πούχαν στὴν ξενιτειά. Τί νά τοὺς ἔκαμνε κι' αὐτὸ μὲ δύο δραχμὲς τὴν ἡμέρα πού ἔπερνε. Ξενοδοῦλευαν καὶ τὰ κορίτσια σ' ἀμπελογώρφα, ξενόγενθε καὶ ξενογύφαινε κι' ἡ Θύμινα, «μὰ ἡ ἀρκούδα μὲ μερμηγία δὲν χορταίνει» λέει ὁ μῦθος.

III

Είχαν πέντε μέρες νά ιδωθούν οι δυό φιλνάδες, γιατί ή φτωγή ή Θύμιανα είχε βιά νά βγάλη ένα ξένο ἀργαλειό. Νύχτα έφρευγε από τό σπíti της, νύχτα πήγαινε, κι ή δύστυχη Θανάσενα αν ήθελε νά την άνταμώση δέν της έρχουνταν εύκολα. γιατί δέν πήγαινε σέ ξένο σπíti, ζόν από της Θύμιανας, άφόνταζε την είχε κάψει ο χαρός. Τή νύχτα από τή βαρχειμωνιά δέν μπορούσε νά γυρνάη στους δρόμους.

Τό σαββάτο ζύμωσε και τό άλέβρι που είχε και πέρασε ως την πέφτη.

Τήν πέφτη τό βράδυ, έφαγε μέ τό Μήτρο της, πέντε χρονών παιδί, κι' άπόμεινε κ' ένα κομμάτι. Τό πήρε και τό δίπλωσε σέ μιιά πατσέτα και τό βχλε μέσα στο σαντούκι.

«Αφτό, είπε, θά τό φυλάξω γιά τό παιδί μου» και τά μάτια της που έβραζαν από ώρα ξεχειλίσαν. Πήρε ύστερα τό Μήτρο της στην άγκαλιά και έκασσε σιμά στη φωτιά, γιατί έκαινε πολύ ψύχρα.

Δεκέμβρης μήνας, και τό χιόνι ήταν ένα μπόι όζω. Ούτε κλαρί φαίνονταν ούτε πέτρα· ούτε γής μαύριζε πουθενά. Ήλεγε πώς είχαν άπλώσει ο Θεός κανένα άσπρο σιντόνι σ' όλον τόν τόπον. Τά δένδρα είχαν τά κλωνάρια λυγισμένα απ' τό πολύ τό χιόνι και φαίνονταν σαν νά ήταν τουλουπωμένα μέ βαμπαχία.

Ός την ώρα εκείνη δέν της είχε φοβηθή τόσο τό μάτι. «Έχει ο Θεός» ήλεγε, μά σαν είδε πώς άπόμεινε μ' ένα κομμάτι ψωμί μόνονα δέν την κρατούσαν τά σκουτιά της κι' ο τόπος που στέκονταν.

Τί νά κάμει και που νά πάει μέ τέτοιο χειμώνα; Ποιά πρώτη ώρα νά πάρει και δανεικό; Τό δανεικό ψωμί τό πήρε σήμερα που δέν άδειασες νά ζυμώσης αύριο πρέπει νά τό δώσης. Και πούθε και μέ τί θά τό γυρίσει τό δανεικό ή δυστυχισμένη εκείνη γυναίκα; Από ποιόν στά ύστερά νά γυρέψη; Από την Τσουκαρού; Αφήνουμε που την ήγλεπε φτωγή και τό θαρρούσε βάρος, μά την ήξευρε και στόν άργαλειό, και τή νύχτα δέν μπορούσε νά βγίη από τό χιόνι στόν άπάνω μαχαλά που κάθονταν ή Θύμιανα. Νά γυρεβε του παπα δέν ήστανε. «Αν είχε τό θάρρος μέ την παπαδιά ήταν διαφορετικά, μά κ' ή παπαδιά ήταν μιιά από κείνες που είχαν βάλει σέ λόγια τό γαμπρό της και τή θυγατέρα της, ως ήταν και παπαδιά.

Μέ τέτοιες σκέψεις και μέ μάτια δακρυσμένα πήρε τό παιδί της και πλάγιασε νά κοιμηθή. Νά κοιμηθή λέει; Νά συλλογίζεται πώς ήταν ζακωσμένη νοικοκυρά και νά καταντήση νά μη έχη ούτε ψωμί και νά την πιάση ύπνος; Μπορεί νά κοιμηθή κανένας άπάνω σ' άγκάθια; Κ' αύτή θαρρούσε πώς εκείνη τή νύχτα την κεντούσαν όχι άγκάθια, μόνε σουβλερά μαχαίρια και σπαθιά.

Δέν θά γνώριζε τρανύτερη καλωσύνη στόν κόσμο

απ' εκείνη που θά της έκαιναν αύτήν την νύχτα δυό λόγια από την μονάκριβη φλινάδα της τή Θύμιανα. Καίγονταν στά δαυλιά και στές φλόγες και δέν είχε έναν ή δυστυχισμένη νά της ρίξη μιιά σταλιά νερό. Γυρίζ' απ' έδω, γυρίζ' απ' εκεί, συμμαζώνε τό παιδί της, δέρονουνταν, ξεδέρονουνταν, πουθενά ύστατι δέν είχε. Καίτεράει νά ξεμερώση, τίποτες. Νύχτα θάλασσα.

Στό στρώμα δέν μπόρεσε νά βастάξη περισσότερο.

Σηκώθηκε γάλι, γάλι γιά νά μη ζυπνήση τό παιδί της και πήγε νά ιδή από τό παραθύρι αν κόντεβε νά φέξη, και κατ' που νάνοιζε, θαμπώθηκε από την άπέραντη κι' άχτιδερή άσπράδα του χιονισού. Ούτε πέτεινους άκουγε, ούτε τίποτες. Τό χωριό κι' όλος ο τόπος φαίνονταν έρημιά. «Ακουγε μόνονα τό ποτάμι π' άχούσε λυπητερά και τό χιόνι που έπερτε από τά δέντρα που τάδερν' ο βοριάς.

Απ' απ' τό βουνό που κρούει ο ήλιος ήταν ένα θεόρατο και μαύρο σύννεφο που ήστανε εκεί μπροστά, σαν νά ήταν κανένα θεριό στοιχειωμένο και καίτερούσε νά φάη τόν ήλιο.

Τήν πλάνεζε τ' άχτητό του ποταμού και τό χιόνι πώπερτε από τά δέντρα και έκασσε στο παραθύρι μά εκείνη και μέσα στους πάγους αν ήταν, δέν θά καταλάβαινε από τή φλόγα που είχε στην καρδιά.

Ός τόσο ύστερα 'πο λίγη ώρα ή ψύχρα την περόνιασε στά κόκαλα, κ' έκλεισε τό παραθύρι και έπεσε πάλι στο στρώμα. Απλώσε τό χέρι γιά νά συμμαζήση τό παιδί της κ' εκείνο ήταν ξέσκεπο. Είχε ώρα έτσι, μά εκείνη είχε άστοχήσει αν ζούσε στόν κόσμο, όχι αν είχε και παιδί.

«Βλαστάρι μου, του λέει, κατ' που τό σκέπαινε, θά μου πούντιασες κ' έγώ δέ σέ σκέφτηκα προητέρη» και μ' άφτά τά λόγια άποκοιμήθηκε, ύστερ' από τόσο πικρή και μαύρη νύχτα που πέρασε.

Δέν πρόφτακε νά κοιμηθή δυό ώρες και ζύπνησε τόσο τρομαγμένη από ένα όνειρο, που από τό φόβο της δέ θυμούνταν τί είδε.

Σέ λίγο έφρεξε ή μέρα καλά. Σηκώθηκε άναψε, τή φωτιά, σκούπισε και πήρε τ' άγγειά νά πάρει νερό.

Οντας κατέβηκε και άνοιξε τή θύρα της έπεσε έξωνα μπροστά στά ποθάρια της ένας σωρός χιόνι, και κατατρόμαξε.

Λογιάζει όζω, τί νά ιδή! Τό χιόνι ως άπάνω και ή πόρτα βουλωμένη.

Μ' άφτόν τόν καιρό δέν μπόρεσε νά πάει στο πηγάδι και νάνοιγε τή στρατά δέν ήταν σέ κατάσταση. Πήρε τό φακίρι κ' έρριξε όζω τό χιόνι, πούχε πέσει μέσ' από τό κατώφλι, έκλεισε πάλι τή θύρα κ' άνέβηκε κ' έκασσε σιμά στη φωτιά μέ τό κεφάλι άκουμπημένο στο ντουβάρι. Συλλογίστηκε, συλλογίστηκε, κι' όσο συλλογίζονταν άλλο τόσο πικραίνονταν, γιατί όλα άνάποδα της έρχονταν.

Σέ λίγο ζύπνησε και τό παιδί της κ' έκλαιγε.

— Σήκου κ' ἔλα μου ἰδῶ γυόκα μου, τοῦ λέει, ἔλα νὰ πυρωθῇς στὴ φωτιά.

Σὰν εἶδε ποῦ δὲν σηκώνουνταν πῆγε νὰ τὸ πάρῃ μοναχὴ τῆς ἀπὸ τὸ στρώμα. Τὸ ξεσκέπασε, κι' ὄντας ἔβαλε τὸ χέρι τῆς στὰ μαγουλάκια του νὰ τὸ χαϊδέψῃ, τῆς φάνηκε πῶς τῶθαλε ἀπάνω σὲ ρουχωμένο σίδερο. Ἐβράζε ἀπὸ τὴν κάψῃ.

Λαθωματιὰ τῆς ἦρθε ποῦ ἦρε τοῦ παιδί τῆς σὲ τέτοια κατάστασι.

— Παιδάκι μου σὲ πλευρίτωσα ἀπόψε καὶ θὰ σὲ χάσω ἀπὸ τὸ ἐρμokeφαλὸ μου. Τί σὲ πονεῖ ἄστρο μου;

— Τὸ τσεφάλι μου, θέλω ψωμί.

— Νὰ σου δώκω ψυχὴ μου, νὰ σοῦ δώκω ἀφέντη μου, ἐγὼ γιὰτὰ ἐσένα τὸ φύλαζα.

Τὸ σκέπασε καὶ πῆγε νὰ πάρῃ στὴν ἄλλη κάμαρη τὸ ψωμί, μόνε τί νὰ ἰδῇ! Τὸ σαντοῦκι ἦταν ἀνοιχτό· τῶχε ἀστοχήσει ἀπὸ βραδὺς ἔτσι ἀπὸ τὴ ζάλη πούχε, καὶ τὸ ψωμί ἦταν ξεδιπλωμένο, καταγδαρμένο καὶ καταφαγωμένο ἀπὸ τίς γάτες. Μέση δὲν εἶχαν ἀφήκει καθόλου.

Τὴν εἶχε κάψει ἅμα μπῆκε στὴν πόρτα καὶ εἶδε τὸ σαντοῦκι ἀνοιχτό, μὰ σὰν εἶδε καὶ τὸ ψωμί φαγωμένο δὲν ἤξερε ποῦ βρίσκουνταν. Τῆς πάνιασαν τὰ μάτια κ' ἡμέρα τῆς φάνηκε νύχτα. Διαμάντια καὶ χρυσάφια νάχανε δὲν θὰ πικραίνονταν τόσο. Τᾶχε χάσει καὶ ἀρχίνησε καὶ κουβέντιζε στὸν ἀγέρα.

— «Μῆτρο μου, Δημητράκη μου, θὰ μ' ἀπομείνης δίχως ψωμί σήμερα. Τί νὰ κάμω ἐγὼ ἢ ἔρμη τόρα, ποῦ νὰ πάω καὶ ποῦ νὰ βαίσω νὰ βρῶ ψωμί; "Αχ παλιόγατες, ἄχ λυκοφαγώματα μὲ τὸ κακὸ ποῦ μοῦ κάμανε. "Αχ παιδί μου! "Αχ βλαστάρι μου! Τί νὰ σοῦ κάμω, ποῦ νὰ σοῦ βρῶ ψωμί;»

Ἀφοῦ πῆρε τὴν ἀπόφαση πῆγε κ' ἔκασσε σιμὰ στὸ παιδί τῆς.

— Πεινᾷς, Μῆτρο μου, τοῦ λέει, πεινᾷς πολὺ· κι' ἀρχίνησε νὰ τὸ χαϊδεύῃ.

Ἡ κάψῃ τοῦχε φουντώσει πλειότερο κ' εἶχε ζαλισθῇ καὶ δὲν μπορούσε νὰ κρίνῃ τὸ δυστυχισμένο. Συλλογίστηκε νὰ τοῦ βάλῃ πικνὴ μὲ τὸ κρύο νερὸ στὸ κεφάλι, κατὰ ποῦ τῆς εἶπε καὶ ἄλλη φορὰ ὁ Παπαδασιλῆς, μὰ νερὸ δὲν εἶχε.

Ἀνοίξε τὸ παραθύρι καὶ εἶδε πῶς εἶχαν ἀνοίξει τὸ δρόμο ἀπὸ τὸ χιόνι οἱ γυναικες καὶ γύριζαν πίσω μὲ τὰ φουάρια στὸν ὄμο.

— Κ' ἡ ἀφέντιά σου δὲν βγαίνει νὰ μᾶς βοηθήσῃς, τῆς λέγει μιὰ, ἅμα τὴν εἶδε στὸ παραθύρι, κι' ἀγναντεύεις ἀπ' ἀφοῦ σὰν τρανὴ κυρά. Ἦ δὲ σοῦ χρειάζεται νερό;

— Ἀφῆσέ με, καλότυχῃ, γιὰτὶ δὲ μοῦ μπορεῖ τὸ παιδί.

Οἱ γυναικες τραβήξαν τὸν δρόμο τοὺς μουρμουρίζοντας κι' ἀφτὴ ἔκλεισε τὸ τζάμι καὶ πῆρε τ' ἀγγεϊὰ νὰ πάρῃ νερό.

Πῶς πῆγε καὶ πῶς γύρισε ἀπὸ τὸ πηγάδι ὁ Θεὸς κι' ἀφτὴ τὸ γνωρίζαν. Ἀπὸ τὸν πονοκέφαλο, ἀπὸ τὴ ζάλη, ἀπὸ τὴ φλόγα, ἀπὸ τὸ βῆμα κι' ἀπὸ τὴν τρεμουλὰ πούχε, δὲν μπορούσε νὰ σακαγιαστῇ κι' ἅμα ἔβαλε σιμὰ στὸ παιδί ἕνα σαχάνι μὲ κρύο νερὸ καὶ ἅμα δυὸ πικνὰ ἔπесе σωρὸς στὸ στρώμα. Ἀλλάξε κάμποση ὥρα τὰ πικνὰ στὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καὶ ὕστερα τυλίχτηκε. Δὲ βάσταζε ἄλλο γιὰτὶ ὅσο πῆγαινε καὶ χειροτέρευε.

Ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν εἶχαν σηκώσει κεφάλι ἀπὸ τὸ στρώμα καὶ μάννα καὶ παιδί. Τὸ βράδυ τὴν ὥρα ποῦ μαζώνεται ὁ κόσμος στὰ σπίτια, εἶχε ἀλαφρώσει λίγο ἡ δυστυχισμένη Θανάσενα καὶ ἔκαμε κουσάγιο καὶ σηκώθηκε νὰ κλείσῃ τὰ παραθύρια καὶ νὰ νάψῃ καὶ τὴ φωτιά γιὰτὶ ἦταν σβυσμένη κ' εἶχε κρυώσει ἡ κάμαρη.

Τὸ παιδί ἀρχίνησε κι' αὐτὸ νὰ κλέγῃ καὶ νὰ γυρεύῃ ψωμί, ἅμα κατὰλαβε πῶς εἶχε σηκωθῇ ἡ μάννα του.

Κ' ἡ μάννα τοῦ χούχλαζε ἡ καρδιά τῆς ἀπὸ τὴν πίκρα, ἀρχίνησε νὰ χτυπιέται καὶ νὰ τραβᾷ τὰ μαγουλά τῆς, σὰν ἄκουσε τὸ παιδί τῆς νὰ γυρεύῃ πάλι ψωμί. Μὰ μ' ὅλα ἀφτὰ δὲν μπορούσε νὰ βγάλῃ τίποτα, καὶ μόνον ἡ ἐλπίδα στὸ Θεὸ ποῦ δὲν ἀφήνει κανένα νὰ χαθῇ τῆς ἀλάφρωνε τὴ ραγισμένη τῆς τὴν καρδιά.

Τὸ σήκωσε ἀπὸ τὸ στρώμα, τὸ πῆρε στὴν ἀγκυλιά τῆς κ' ἔκασσε κοντὰ στὴ φωτιά γιὰ νὰ τὸ μέρωσῃ.

— Δὲν κάνει νὰ φῶς, Μῆτρο μου, τοῦ λέει, γιὰτὶ ἔχεις κάψῃ. Κοιμήσου τόρα κι' αὔριο σοῦ δίνω καὶ τρῶς.

Μουρμούρισε κάμποσο στὴν ἀγκυλιά τῆς κι' ἀποκοιμήθηκε. Παράχωσε κι' αὐτὴ τὴ φωτιά σὲ λίγη ὥρα καὶ διπλώθηκε στὸ στρώμα μὲ τὸ Μῆτρο νὰ κοιμηθῇ.

Κακοπέρασε κι' αὐτὴ ἡ νύχτα πότε μὲ ἀναστενάζματα καὶ δάκρυα καὶ πότε μὲ ὕπνο.

Τὸ πρωὶ τὸ Σαββάτο, ποῦ ξύπνησε δὲ φαίνονταν νάχε τὴ φλόγα καὶ τὸ κακὸ ποῦ εἶχε τὴν περασμένη νύχτα, μὰ δὲν ἦταν πάλε καὶ σὲ τόσο καλὴ κατάσταση, γιὰτὶ ὁ βῆχας κι' οἱ σφάχτες δὲν τὴν ἀφῆναν νὰ γυρίσῃ οὔτ' ἀπ' ἐδῶ, οὔτ' ἀπ' ἐκεῖ. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ χάγια σηκώθηκε καὶ ἔκαμε ὅτι μικροδουλιὲς εἶχε, καὶ μόνον τὸ σκούπισμα τ' ἀφῆκε στὴ μέση, ἐπειδὴς ζαλίστηκε καὶ τῆς πρoσίνησε ὁ τόπος. Δὲν μπορούσε νὰ σταθῇ πλειότερο στὰ ποδάρια κ' ἔπесе στὸ στρώμα.

Τὸ παιδί ποῦ εἶχε δροσισθῇ λίγο κατὰ τὰ γάρμακα, καψώθηκε πάλε καὶ ἀρχίνησε καὶ βογγάσῃ.

Τοὺς βραχνίζει ἡ φτώχεια καὶ ἡ πείνα τοὺς μπῆκε στὰ σίγουρα κ' ἡ ἀρρώστια.

Ἔτσι γίνεται καμμιὰ φορά. «Ὅπου ἰδῆς κἀνὰ κακὸ νὰ περιμένῃς κι' ἄλλο», λέει ὁ μῦθος.

Δυστυχισμένη κι' ἄτυχη Θανάσινα, ποῦ ἔπρεπε ὁ τόπος ὅπου στέκουσιν, πῶς κατήντησες!

IV

Κοντὰ στὸ γιῶμα κάποιος ἀνοιξε τὴν πόρτα κι' ἀνέβαινε στὴ σκάλα, σὰν νῆταν τοῦ σπιτιοῦ ἀνθρώπου, κι' ἀνασηκώθηκε καὶ καίτεροῦσε ἀνυπόμονα καὶ μὲ χίλιες δυὸ ιδέες.

Ἦταν ἡ Τσοκαροῦ, κι' ἄμα τὴν ἀντίκρουσε τῆς φάνηκε πῶς εἶδε τὴν Παναγιά.

— Ἐλα Θύμιενά μου, ἔλα ἀδερφοῦλα μου. Τώρα μὲ συλλογίστηκες ἀπὸ τόσες μέρες; Μ' ἄφηκες νὰ σβύσω ἐδῶ μοναχὴ μου; Καὶ τὰ μάτια τῆς πνίχτηκαν στὰ δάκρυα.

— Τί ἔχεις μπρὲ καὶ κοίτεσαι στὸ στρώμα; Καλημέρα σου.

— Κακὴ καὶ ψυχρὴ μέρα, πέ μου, ὄχι καλημέρα μου.

— Γιατί;

— Καὶ τί καλὸ ἔχω;

— Ἐμ... Τί νὰ κάμωμε; Χρειάζεται ὑπομονή, κι' ὁ Θεὸς δὲ χάνει κανέναν.

— Νά που ἀποφάσισε νὰ χάσῃ ἐμένα καὶ τὸ παιδί μου.

— Μὴ λές ἔτσι καὶ κολάζεσαι, γιατί εἶσαι μισό-καίρη γυναικα.

— Ἡ ἀνάγκη μὲ κάμει κι' ἄς μὲ σχωρέσῃ ὁ Θεός.

— Δὲν μπορεῖ καὶ τὸ παιδί;

— Ἰδές το.

— Μπᾶ! ἀπὸ καίει φωτιά.

— Μήνα ἐγὼ εἶμαι καλύτερα;

— Τί ἔχεις, ποῦ σέ πονεῖ;

— Καὶ τί δὲν ἔχω; Ὅλα τὰ κακὰ καὶ τὰ μαύρα τᾶχω.

— Ἀπὸ πότε εἴστε ἄρρωστοι; ποῦ κρυώσαταν;

— Μὴ τὰ ρωτᾷς. Τώρα ἰδὲ τί θὰ μᾶς κάμῃς.

— Τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω;

— Πάρε μου πρῶτα λίγο νερό.

Δὲν πρόφταξε ἡ φτωχὴ ἡ Θύμινα νὰ φέσῃ τὰ γειᾶ, ποῦ γύρισε ἀπὸ τὸ πηγάδι, καὶ τὸ μικρότερό τῆς τὸ κορίτσι ἦρθε καὶ τῆς φώναζε ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα σὰν νὰ ἦταν φοβισμένο.

— Μάννα! Μάννα!

— Τί θέλεις, Ρίνα;

— Ἐλα γλήγορα στὸ σπίτι γιὰ τ' εἶν' ἀνάγκη.

— Γιατί ποῖός μὲ θέλει;

— Ὁ μουχτάρης, ἔλα εὐτὺς.

Ἡ δυστυχισμένη ἡ Θανάσινα ἄμα ἄκουσε πῶς τὸ κορίτσι γύρευε τὴ Θύμινα, καταπικρώθηκε γιατί χωρὶς νὰ προφτάσῃ νὰ ἰδῇ τὴ φιλενάδα τῆς τὴν ἐκράζαν στὸ σπίτι, κι' ἡ πεντάφτωχη ἡ Θύμινα δὲ μπορούσε νὰ κάμῃ διαφορετικά.

(Ἀκολουθεῖ).

EIKONES

H ΖΩΗ

Στὴν πηγὴ τοῦ ποταμιοῦ, ἐκεῖ ποῦ χύνεται ἀπὸ τὸ ψηλὸ, τὸ καταχνιασμένο βουνό, τ' ἀφρισμένο τὸ δροσερὸ νερό, τρελλό κι' ἀβάσταχτο, χωρὶς τὰ γνωρίζῃ ποῦ τρέχει, στέκεται ἀνάμεσα ἀπὸ μυρωδάτα λουλούδια καὶ δροσεροὺς ἀνθούς, μιὰ ξανθομαλλοῦσα, γαλανομάτα κόρη, μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα, μὲ τὴν οὐράνια ἐκείνη γαλήνη στὸ πρόσωπο ποῦ συναντᾶται μόνο στὲς ἀθῶες, τὲς εὐαίσθητες καρδιές καὶ μὲ διαμνενό χτένι, μὲ χτένι μαγικὸ τῆς δόλιας ὁμορφιάς χτενίζει τὰ ξέπλεγα ξανθὰ μαλλιά τῆς, ποῦ χρυσοκυματίζουν στὸ στῆθος καὶ στὰ ῥοδαλά μάγουλά τῆς, σὰν τίς λεπτές, τίς χρυσομένες ἀχτίδες στὴ διαμνενή δροσιὰ τῶν ἀνθῶν τοῦ κάμπου.

Τὸ ἀβάσταχτο τὸ τρεχούμενο νερό στὸ γρήγορο πέρασμά του παίρνει μὲ πύθι τὴν εἰκόνα τῆς καὶ μὲ χάρη καὶ ζήλια τὴν κρατεῖ στὸ καθαρό, στὸ δειλὸ χρώμα τοῦ.

Ἡ γεμάτη νιάτα κόρη στὴν ὁμορφιά εἶναι ἄγγελος καὶ παρθένος, στὴν καρδιὰ περιστερὰ κι' ἀγάπη. Ὅλα τὰ χαρίσματα ποῦ ἐσκόρπισε ὁ Θεὸς στὴ φύση ἔχει αὐτὴ ἐπάνω τῆς.

Τὴν κράζουν χαρὰ καὶ γέλιο, ἀγάπη καὶ καλὸ-σύνη, ζωὴ καὶ νιάτα, ἐγὼ θέλω κι' ἀγαπῶ νὰ τὴν λέγω πρώτη ζωὴ.

* *

Κάτω στὸ βάθος τοῦ ποταμιοῦ, ἐκεῖ ποῦ χύνεται στὸ χάος τὸ νερό, ποῦ θάφτεται καὶ χάνεται, ἐκεῖ ποῦ ὁ καταράχτης τοῦ νεροῦ ὅλα σέρνει, βουρκώνει καὶ σκεπάζει, σὲ μοναχικὸ καὶ ἔρημο τόπο τριγυρισμένο ἀπὸ ἄγρια φαρμακερὰ ἀγκάθια, ὅλο πόνος, κι' ἀπὸ ψηλὰ, ψηλὰ φυτὰ, στέκεται κρυμμένη, μὲ σβυμένη ματιὰ, μὲ κατὰλευκα σὰν χιόνι μαλλιά, μὲ ὕψη πολὺπαθη καὶ τυραγνισμένη, μὲ χεῖλια ἀδύνατα καὶ χλωμὰ, μιὰ ἀσχημὴ γριὰ, φάντασμα τῆς νύχτας, γεμάτη πάθια καὶ καύμους, χωρὶς σκέψη καὶ δύναμη, ἀναίσθητη ζωὴ.

Τριγυρισμένη ἀπὸ τᾶγρια ἀγκάθια, τὰ φαρμακερὰ τ' ἀγκλωπᾷ λουλούδια, θέλει νὰ κινηθῇ μὰ δὲν μπορεῖ, δὲν ἔχει δύναμη, ὅλα χάνονται ἀπ' ἐμπρός τῆς, σὰν ὄνειρο σὰν καπνός.

Τὴν κράζουν πάθια καὶ βάσανα, πίκρες καὶ καύμοι, λύπες, συμφορές, γεράματα, ἐγὼ τὴν κράζω ἀνάισθητη ζωὴ.

Ο ΚΟΣΜΟΣ

Μὲ μουρμουρητὸ πότε σιγαλὸ καὶ πότε ἀνήμερο τρέχει ἀπ' τὴ πηγὴ τ' ἀφρισμένο νερό μὲς τὸ ποτάμι καὶ ὁλόκληρο παραδαρμένο χύνεται εὐεχρὸ στὴν ἀχρό-